

Nr 39.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän; given Stockholms slott den 20 september 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 september 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I 11 § 1 mom. avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, sådant nämnda författningsrum lyder enligt kungörelse den 15 juni 1922 (nr 367), stadgas följande:

»Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.»

I syfte att få denna föreskrifts riktiga tillämpning å tullverkets personal klarlagd och med hänsyn till av Kungl. Maj:t i cirkulär den 22 december 1922 lämnad anvisning fann generaltullstyrelsen sig böra i tvenne föreliggande ärenden genom skrivelse till statskontoret den 2 februari 1923 anhålla om detta ämbetsverks yttrande angående huru i dessa ärenden tillgodoräkandet av vederbörande befattningshavares anställning rätteligen borde ske.

Före avlåtandet av sitt svar å denna anhållan begärde statskontoret yttrande i ärendet från allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Därvid framlade statskontoret i fråga om sättet för bestämmandet av den tid, de båda befattningshavarna skulle kunna få tillgodoräkna sig, fyra olika alternativ till bedömande. I yttrande till statskontoret framhöll lönenämnden, efter att hava övervägt de olika alternativen, angelägenheten av att tills vidare den praxis fortfarande följdes, som dittills vunnit tillämpning inom allmänna civilförvaltningen och som syntes närmast överensstämma med visst av de framlagda alternativen (det så kallade tredje alternativet). Enligt detta alternativ skulle av den tid, vederbörande haft anställning vid verket, samtliga perioder, varunder mot den sedermera tillträdde befattningen svarande tjänstgöring fullgjorts, sammanläggas och därefter från den sålunda sammanlagda tiden dragas tre år samt återstoden räknas vederbörande till godo. I sin svarsskrivelse till styrelsen den 12 juli 1923 instämde statskontoret därefter i vad lönenämnden anfört rörande tillämpningen av ifrågavarande författningsrum.

De sålunda givna anvisningarna har generaltullstyrelsen följt i sina därefter meddelade beslut rörande löneklassplacering. *Anställning i en följd* har därvid ansetts föreliggande även om under anställningstiden *tjänstgöring* fullgjorts allenast periodvis. Den efter anställningsdagen infallande periodvisa tjänstgöringen har således medräknats.

Med åberopande av ett av kammarrätten den 25 november 1936 meddelat utslag, som här icke torde behöva närmare beröras, ingåvo över ettusen-femhundra ordinarie befattningshavare i olika tjänstegrader i tullverket likalydande ansökningar till generaltullstyrelsen och anhöllo därvid om den förbättring i löneklassplaceringen, vartill de ansågo sig med tillämpning av berörda utslag vara berättigade, samt om rektroaktivt utbekommande av viss skillnadslön.

Av dessa ansökningar upptog styrelsen den 2 maj 1938 ett tiotal, representerande olika typfall, till prövning, varvid styrelsen fann de prövade ansökningarna ej föranleda någon styrelsens åtgärd. I sju av dessa fall anfördes därefter besvär hos kammarrätten.

Genom den 18 och 25 januari samt den 1, 8 och 15 februari 1940 givna utslag i berörda besvärsmål angav kammarrätten sin ståndpunkt i fråga om tillgodoräkande av anställningstid enligt förenämnda 11 §. Kammarrätten fann intet av besvären kunna vinna bifall. Av motiveringen framgår emellertid, att kammarrätten, såvitt angår icke ordinarie anställning före år 1923 eller anställning såsom extra befattningshavare efter ingången av

samma år, ansett *anställning i en följd* föreligga först från den tidpunkt, efter vilken *tjänstgöring* mera stadigvarande fullgjorts. Den efter anställningsdagen infallande allenast periodvisa tjänstgöringen skulle således icke få medräknas.

Sedan de anhängiggjorda besvärsmålen sålunda avgjorts, upptog generaltullstyrelsen till behandling de återstående ansökningar, som ännu icke slutligt handlagts av styrelsen. Därvid fann styrelsen dessa i sitt dåvarande skick ej böra föranleda någon styrelsens åtgärd; men tillika förklarade styrelsen det vara obetaget för vederbörande att i mån av befogenhet och med beaktande jämväl av de principer för löneklassplacering, som gjort sig gällande i kammarrättens nyssnämnda utslag, hos styrelsen göra förnyad framställning i ämnet.

I skrivelse den 11 juni 1940 har *generaltullstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Den restriktiva tillämpning av 11 § i 1921 års avlöningsreglemente, som synes hava kommit till uttryck i motiveringen till vissa av kammarrätten i januari och februari 1940 meddelade utslag, har föranlett styrelsen att taga under övervägande, om och i så fall i vilken omfattning utslagen nödvändiggöra en jämkning i den praxis, som styrelsen vid meddelande av beslut rörande löneklassplaceringar och löneklassuppflyttningar hitintills följt med tillämpning av den av statskontoret och allmänna lönenämnden angivna principen för tillgodoräknande av tjänstgöringstid. Vid detta övervägande har styrelsen uppmärksammat, att riksdagens senast församlade revisorer, i anslutning till bland andra de här omhandlade fallen, ifrågasatt, huruvida icke de vitt skilda uppfattningarna hos olika myndigheter beträffande tillämpningen av ifrågavarande tillgodoräkningsbestämmelser borde föranleda en överflyttning till Kungl. Maj:ts avgörande av frågor angående tillgodoräkning enligt de före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelserna (berättelsen del I, § 35) samt att riksdagens statsutskott tillstyrkt skrivelse till Kungl. Maj:t om omedelbara åtgärder i sådant syfte (utl. nr 196). Styrelsen har ock vid övervägandet av förevarande spörsmål beaktat ett av riksräkenskapsverket den 14 maj 1940 avlåtet svar på en av styrelsen enligt anvisning i Kungl. Maj:ts instruktion för riksräkenskapsverket den 22 juni 1939 framställd begäran om uttalande, huruvida och i vad mån kammarrättens förenämnda utslag enligt ämbetsverkets mening borde påkalla en omräkning av vederbörande tjänstemäns hittillsvarande löneklassplacering vid blivande befordringar eller löneklassuppflyttningar.

För egen del har styrelsen kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att en omprövning av tjänstemännens hittillsvarande löneklassplaceringar icke bör ske och att en omräkning av deras löneklassplaceringar vid blivande befordringar eller löneklassuppflyttningar ej heller bör äga rum, allt för så vitt icke särskild ansökning om sådan omprövning eller omräkning föreligger. Utöver den omständigheten, att dessa beslut stödja sig på bestämda anvisningar från myndigheter, som haft i uppdrag att utarbeta eller på anmodan tolka ifrågavarande avlöningsbestämmelser eller på utslag, som Kungl. Maj:t meddelat i likartat mål, vilar styrelsens uppfattning härutinnan på särskilt följande förhållanden.

För den händelse att en dylik omprövning eller omräkning företoges, skulle denna sannolikt medföra, att befattningshavare i ett stort antal fall komme att erhålla en sämre ställning i löneturshänseende än den, som de för

närvarande innehava och i en del fall bliva placerade i lägre löneklass. En dylik försämring av lönetur eller nedflyttning i löneklass bleve visserligen av ekonomisk betydelse för vederbörande tjänsteman först för tid efter den dag, då förändring i löneklass vidtogs på grund av befordran eller eljest. Det torde nämligen icke böra komma i fråga att på grund av en sådan omprövning eller omräkning återkräva avlöningsbelopp, som i enlighet med förut bestämda löneklassplaceringar redan utbetalts till vederbörande tjänstemän. Emellertid måste även en på detta sätt begränsad konsekvens av en omprövning eller omräkning av tidigare tillgodoräkningsförfarande framstå såsom obillig för de därav drabbade tjänstemännen.

En omräkning efter de ändrade principer, som synas hava kommit till uttryck i motiveringen till vissa av kammarrättens innevarande år meddelade utslag, skulle vidare medföra ett betydande arbete. I många fall skulle en dylik omräkning numera icke ens kunna verkställas till följd av omöjligheten att erhålla tillförlitlig utredning om tjänstgöringen och arten av förekommande avbrott i tjänstgöringen. Hos styrelsen förvarade handlingar rörande tjänstemännens tjänstgöring, särskilt för tiden före år 1923, innehålla nämligen ofta icke uppgifter om de olika tidsperioder, under vilka tjänstgöringen fullgjorts, utan blott om den sammanlagda effektiva tjänstgöringen under varje år. Vidare saknas merendels upplysningar om, huruvida i tjänstgöringen förekomna avbrott föranletts av sjukdom, värnplikstjänstgöring, permittering på grund av arbetsbrist eller tjänstledighet för enskilda angelägenheter. Uteslutet är visserligen icke, att i åtskilliga fall tjänstgöringsuppgifterna kunna kompletteras med stöd av avlöningslistor, vaktböcker och andra handlingar. Men en fullständig genomgång av alla hithörande, hos olika tullmyndigheter förvarade handlingar skulle kräva ett synnerligen tidsödande arbete, utan att likväl fullt tillförlitlig utredning skulle i varje föreliggande fall kunna åstadkommas.

Slutligen skulle en så genomgripande förändring i principerna för tillgodoräkningsförfarandet som den, varom här är fråga, med säkerhet komma att föranleda ett stort antal tolkningstvister, vilka först efter lång tid kunde förväntas bliva slutgiltigt avgjorda. Det förtjänar i detta sammanhang uppmärksammas, att genom civila avlöningsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1939 ifrågavarande tillgodoräkningsförfarande sedan snart ett år tillbaka icke längre förekommer.

Ett beslut i den riktning, att en omprövning eller omräkning, varom här är fråga, icke behöver företagas, där ansökning härom ej föreligger, kan förutsättas få den verkan, att statsverket i vissa fall åsamkas större avlöningskostnader än som skulle bliva fallet, om de i motiveringen till vissa av kammarrättens utslag angivna principerna blivit följda.

I anslutning till det sålunda anförda har generaltullstyrelsen hemställt *dels* att vid redan verkställda löneutbetalningar, som föranletts av generaltullstyrelsens, med tillämpning av statskontorets utlåtande den 12 juli 1923 meddelade beslut om placeringar i löneklass måtte få bero, *dels ock* att vid framtida beslut om löneklassplaceringar någon omräkning av sådana tidigare beslutade löneklassplaceringar, som föranletts av statskontorets nyssnämnda utlåtande, icke måtte i anledning av kammarrättens förberörda, under år 1940 givna utslag behöva vidtagas i annat fall, än där vederbörande tjänsteman påkalla en sådan omräkning.

Över generaltullstyrelsens ifrågavarande framställning hava utlåtanden av-

givits av riksräkenskapsverket den 5 juli och av statskontoret den 6 juli 1940. Ämbetsverken hava därvid uttalat sig för bifall till framställningen men tillika framhållit, att ärendet borde underställas riksdagens prövning. Statskontoret har därjämte anfört, att då liknande fall kunde förekomma även på andra håll inom förvaltningen, det syntes lämpligt, att riksdagens medgivande till frågans lösning på föreslaget sätt gäves generell räckvidd.

Vid tillämpningen av 11 § 1 mom. avlöningsreglementet den 22 juni 1921 *Departements chefen.* för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, sådant författningsrummet lyder enligt kungörelse den 15 juni 1922 (nr 367), har generaltullstyrelsen hittills, i anslutning till den ståndpunkt statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd intagit i frågan, utgått från, att anställning i en följd föreligger även i de fall, då tjänstgöring allenast periodvis fullgjorts under anställningstiden. För tillgodoräkningen ha tjänstgöringsperioderna sammanlagts, varefter tre år författningsenligt avdragits. Den ställning kammarrätten intagit i de förut berörda prejudikaten innebär i motsats härtill, så vitt angår tullverket, att anställning i en följd i vissa fall anses föreligga först från och med den tidpunkt, efter vilken tjänstgöring mera stadigvarande fullgjorts. Vissa ytterligare skiljaktigheter torde föreligga mellan kammarrättens ståndpunkt och av generaltullstyrelsen hittills tillämpad praxis. Anledning att närmare beröra dessa olikheter föreligger dock icke här; i övervägande antalet fall torde den metod, kammarrätten godtagit, vara mindre förmånlig ur tjänstemännens synpunkt.

Med anledning av kammarrättens ifrågavarande prejudikat har generaltullstyrelsen ansett sig böra överväga, huruvida omprövning nu bör ske av tjänstemännens nuvarande löneklassplaceringar, eventuellt med återbetalningsskyldighet för tjänstemännen. I likhet med generaltullstyrelsen och remissmyndigheterna anser jag en sådan omprövning icke böra ske inom tullverket och ej heller inom annan gren av statsförvaltningen, där liknande anställningsförhållanden råda och där samma praxis tillämpats som vid tullverket. Ej heller bör enligt min mening i anledning av kammarrättens prejudikat omräkning äga rum vid blivande befordringar eller löneklassuppflyttningar. Givetvis står det dock vederbörande tjänsteman fritt att påkalla omprövning av hans löneklassplacering.

Det synes lämpligt, att tillfälle beredes riksdagen att yttra sig i de här behandlade frågorna. I den mån så befinnes erforderligt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda särskilda bestämmelser i ämnet. Härtill bör riksdagens bemyndigande inhämtas.

I anledning av vad generaltullstyrelsen anfört därom, att 1940 års lagtima riksdag ifrågasatt överflyttning av avgörandet i tillgodoräkningsfrågor till Kungl. Maj:t, vill jag erinra att detta spörsmål för närvarande är under utredning hos allmänna lönenämnden.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till vad i det föregående anförts utfärda de bestämmelser angående tillämpningen av 11 § 1 mom. avlösningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, som må befinnas erforderliga.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Henrik Klackenborg.